

גיליון 1612 בס"ד. י"ט בסיוון תשפ"ג 08.06.2023 מחיר: 25.90 ₪ 9 EU: £6.9 LON: \$9 N.Y.

אשכנז

הנשיא הבא?

רון דה־סנטיס, הכוכב
הרפובליקני העולה
שמאיים על טראמפ.
דיוקן. מיכל אישי שלום

לא חצי ילד

האמת על המתקפה
נגד תקצוב החינוך
החרדי. תחקיר מיוחד
נועם פלאי

אודים מוצלים

שלושת שורדי
ה'פיראוד' בעיראק
חוזרים אל המאורעות.
שחזור, הדס אפיק

בני אל הכר

"איך אפשר לקחת מילד את
אמא או אבא שלו?!" | יונתן
שוורץ, ה'גראמער' הפופולרי מניו
יורק, החליט להסיר את הכפפות
ולצאת למאבק אמיץ בניכור
ההורי ובפירוק משפחות

ריאיון פורץ־דרך

החזן הקדוש

ר' מוישה'לה קראוס, החזן שעמד כילד על שולחן במחנה המוות
ושר. עם פטירתו בגיל 100 חזרנו לשיחת הזיכרונות האחרונה

ויתנכרו אליו להמיתו

ניסיונו האישי ביותר החליט להרים את הכ" פפה הציבורית ולהוביל את המהלך, שהמציאות זועקת את הצורך להובילו. אם הצלחנו בכתבה הזו להציל ולו משפחה אחת, ואפילו נפש אחת מישראל – והיה זה שכרנו.

כתוב, שבשעת שמחה ההורים יורדים מהש"מיים כדי להשתתף בחתונת הצאצאים שלהם. אצלי אפילו מהארץ לא טרחתו ההורים להגיע". הוא מחה דמעה, ואז חזק את עצמו והצדיק על עצמו את הדין.

כאמור, שנים לא מעטות חלפו, דברים מן הסתם השתנו, אבל הרושם, הוא לא סר ממני עד עצם היום הזה.

אי אפשר לפטור במחי יד את תחושת הכי-שולן שחשים הורים, אשר בנם עזב את החוג שבו גדל ונעשה מליטאי לחסיד או להפך, מבן חצר אחת לשונה, מפלג ליטאי אחד למשנהו, מתלמיד של בית מדרש ספרדי אחד לאחר. אבל כאן ישנו השכל שאמור לגבור על הרגש. ילד הוא ילד. משפחה היא משפחה. וגם במחוזות הרגש, רגש אנושי טבעי אמור לחבר בין הורים לילדיהם ונכדיהם. לא-כל-שכן כשמדובר ביהודים שחיים על פי התורה. והרי אנו יודעים שבשנים פנים לה, לתור-רתנו הקדושה.

האמת, התחבטנו בלי סוף.

הריאיון שמכבב בשערו של מגזין זה לא נשלף מהמותן ולא נבחר כלאחר יד. לא אגר-זים אם אגלה: **חודשים** של מחשבה קדמו לו. הריאיון הוזמן, בוצע ונכתב כבר בערב חג הפסח, ואז בחרנו לדחות את פרסומו כדי להתיישב בדבר לאחר החג. לאחר החג נדחה הדבר שוב ושוב – פעמים בגלל רצון ללבן עוד את שאלת הפרסום, ופעמים בגלל אירועים שאירעו, דוגמת פטירתו של העורך הראשי הרב משה גרילק זצ"ל, ולאחר מכן פטירתו של מרן ראש הישיבה הרב אדלשטיין זצוק"ל. ובכל אותה עת ניהלנו שיחות אינטנסיביות עם הוועדה הרוחנית שלנו, שיושבת על כל כתבה כזו שבעה נקיים, שמלבנת במאזני פלס-שיקולי תועלת מול סיכוי לנזק, ולו מזערי.

בינתיים זדמו עוד ועוד סיפורים, נקרעו עוד ועוד לבבות, והבנו: המציאות הזו זועקת. המצב של בנינו בציבור שלנו שאינם בקשר עם הוריהם, של הורים שאינם באים לחתונות ילדיהם, מצב שבו עושים שימוש מחריד בילדים כחלק מסגירת חשבונות בין בני זוג בוגרים, שלא הצליחו להסתדר ביניהם – אינו מאפשר התעלמות.

לעת הזו, הבנו, הגענו למלכות. בדיוק לשם כך קיבלנו משמיא במה והשפעה. והשבוע, לאחר לא מעט התלבטויות, מר-פיעה הכתבה בגרסתה המזוקקת. תודתנו נתונה לר' יונתן שוורץ, מוביל דעת הקהל האמיץ מהיהדות החרדית בני יורק, שמתוך

יצא לכם פעם לשבת בחתונה בשולחן ה'מזרח', למרות שאינכם מחותנים וגם לא רבנים? לי יצא פעם. ובניגוד למחשבה על תחושת הכבוד שעשויה לפשוט בעצמות, עלי להבהיר: זה לא היה נעים. בכלל לא.

כבר עברו מאז כמה שנים טובות, אם אינני טועה. הלב נוטה לחשוב שמציאויות השתנו כבר, שתי-פיסות שרווחו פעם-פעם פינו את מקומן לטובת חשיבה בוגרת ואחראית. ודווקא משום חוק ההתיישנות, ארשה לעצמי לתאר את המקרה שלא מש מזה: חרף חלופי השנים.

הוא היה בחור טוב, מבית טוב. משפחה חמה ואוהבת, בחור טוב ו'מבקש'. אירועים משפחתיים, חגים משותפים, ביקורים וארוחה משפחתית לאות ולמופת. שדכנים התחרו על המשפחה הזו.

והיה היום והבחור החל לגלות דרך משלו בעבודת השם. נפשו המבקשת הובילה אותו לקחת לידי ספר של אחת הח-סידויות, הרחוקה מהחסידיות שאליה השתייכו הוריו. נשמתו נמשכה אחר אותה חסידות. הוא למד את תורתיה ויום אחד הוא קם ונסע לעשות את אחד החגים במחיצת החסידים שבתורתם חשקה נפשו.

האב, איש חשוב בחצרו, לא יכול היה לשאת את ה'בושות'. דומה שאם הבן היה יורד מהדרך רח"ל, היה יותר קל להדחיק ולהשכיח. אבל כשהוא ממשיך להסתובב בציבור החרדי בעודו משייך עצמו לחוג חרדי אחר – אוי לאותה בושה.

הצעות השידוך שהחלו להגיע, היו ירודות בעיני המשפחה. ההצעות היו בעיקר מהקהילה החדשה של הבחור. ביום אחד נסגר שידוך למזל טוב, והוא הקים את ביתו. ההורים לא חשבו לא להשתתף, אלא שהכל נעשה בהרגשה של בדיעבד גדול. השינוי הגיע עם הזמן. זה החל מבן משפחה אחד, 'שפיץ' גדול בחצרו, עם טמפרמנט צעיר ותוסס של קנאות רבתי לכ-בוד החצר ורבותיה. "יש דברים שאי אפשר להתפשר עליהם", הוא דפק על השולחן בכינוסים המשפחתיים. "איזה מסר זה מעביר לצעירים במשפחה, אם מכילים את בן המשפחה שהלך לחצר אחרת? אסור להכיר בו!"

עלה בידו לשלד את ההורים, וביום בהיר הם הודיעו לבנם חגיגית: איננו מכירים בך יותר.

מאז הם אינם מכירים בבן, אינם מכירים את הנכדים שנו-לדו, ומלבד שם המשפחה הזהה, אין שום דבר שמשייך בין ההורים לבנם, כלתם ונכדיהם.

והיה היום, והאיש עצמו החל להכניס את ילדיו בתור השי-דוכים. ולאחת מן החתונות הללו הזדמנתי מתוך היכרות רחוקה. במצב אחר לא הייתי טורח לבוא. אלא שכאן, ידעת, כל נוכח הוא חשוב. כל משתתף הוא עולם ומלואו. כל מי שטורח לבוא ולהגיד מזל טוב – ממלא את מקומו של עוד בן משפחה שהחליט להחרים את אחיו-בשרו ביום שמחתו.

האולם היה ריק למחצה. גם ה'מזרח' היה ריק, ובאינטינקט של רגע אמרתי: אם אין משפחה במזרח – אהיה אני חלק מה'מזרח'. קשה לי לתאר את הצער שהצטייר על פני המחותן ביום הכי גדול בחייו, שעובר עליו ללא הוריו.

ואז הוא מחה דמעה ואמר לי בשמץ מרירות: "בזוהר הקדוש

בהמלצת הוועדה הרוחנית שלנו, אנו מפ-רסמים כאן את הסיפור הזה, שיש בו כדי לשפוך אור על חשיבות הדברים מצילי הנ-פשות. מקורו של הסיפור בספר 'שאל איך ויגדך', מאוצר דרשותיו של המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון זצ"ל:

קראו לו ר' יוסף שרשבסקי. הוא היה גביר ובעל נכסים רבים, והוא זכה להיות מקור-רבו של הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל, רבה של דווינסק, בעל 'אור שמח' ו'משך חכמה'. פעם נכנס הגביר לביתו של רבי מאיר שמחה ונתגלה לפניו מחזה שלא ייאמן. הרב רוקד במעגל עם בעל, אישה והילד שלהם. גדול הדור, ה'אור שמח', מחזיק ביד אחת את ידו של האב ובידו השנייה את ידו של בנו, והבן והאב מחזיקים בידיה של האמא!

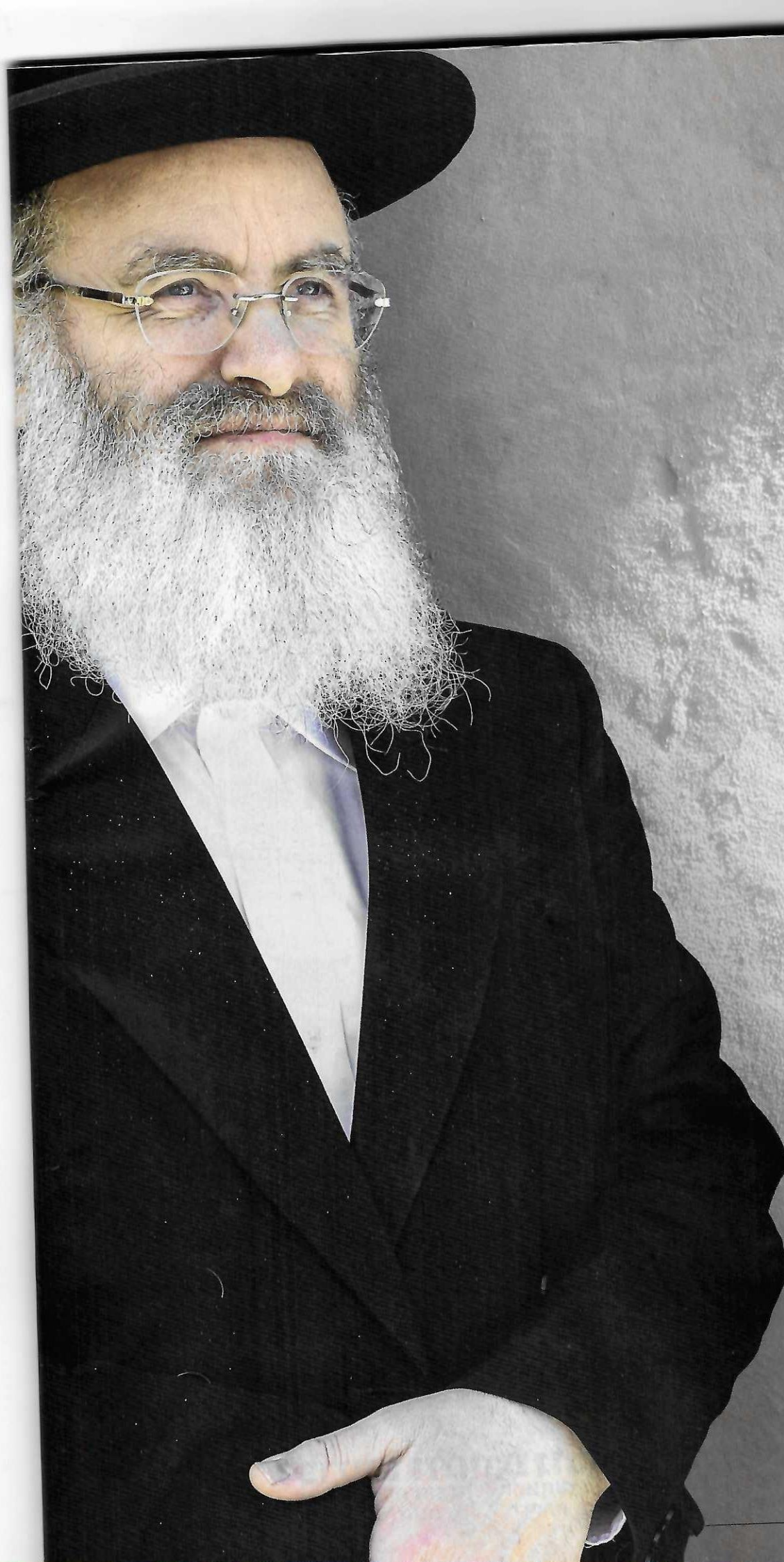
ר' יוסף ממש לא ידע את נפשו מרוב תדה-מה לנוכח חזיון בלתי שכיח זה. כולו תמיהה גדולה. והנה, לכשהסתיים הריקוד וכולם התיישבו, סיפר רבי מאיר שמחה לגביר את מה שקרה:

הבעל ואשתו באו אתמול לפניו כדי לערוך גט בבית דינו של רב העיר. הבעל הרצה את טענותיו, האישה שטחה את טענותיה שלה, ואז שאל אותם רבי מאיר שמחה: "וילדים יש לכם?" השיבו: "כן, יש לנו בן אחד".

"ואצל מי יהיה הבן אחרי הגט, אצל האבא או אצל האמא?" שאל רבי מאיר שמחה כאילו לעצמו ומייד ענה להם: "תבואו אליי מחר עם הילד".

למחרת שבו בני הזוג והילד איתם. נטל רבי מאיר שמחה את הילד, הושיבו על ברכיו והחל לבכות. "בני", אמר הגאון, "אתה נשאר מעתה יתום חי, בלי אבא, בלי אמא". התחיל הילד לבכות גם הוא, ואחריו פרצה האם בבכי מה-וכשכולם בכו התייפח גם האבא, ואז החליטו שניהם לא לפרק את הבית.

"לכן", הסביר רבי מאיר שמחה, "התחל-נו כולנו לרקוד מרוב שמחה! וכי קלה היא בעיניך שילד בישראל ניצל מגזרת יתמות?".

A black and white portrait of Rabbi Yonatan Shor, an elderly man with a long, full white beard and mustache, wearing glasses and a black hat. He is dressed in a dark suit jacket over a light-colored shirt. The background is a textured, light gray.

והפעם, זו כבר לא בדיחה:
ה'בדחן' האמריקאי משמיע
את האמת הנוקבת, והיא
כואבת. הרב יונתן שורץ

ר' יונתן שורץ,
המרצה המבוקש
שמטלטל את ארצות
הברית החרדית,
חושף את סיפורו
האישי ומסתער
על משימת חייו

ישראל הרשקוביץ

צילום: איציק רייטמן ופלאש 90

**הילדים הם
לא כדורי הפינג-
פונג שלכם!**

**אין התעללות יותר
גדולה בילד מאשר
לקחת לו את אבא
או את אמא!**

**אבא זה אבא!
אמא זו אמא!**

**אין דבר בעולם
שיצדיק ניתוק
קשר של ילד
מהוריו מולידיו!**

"ואז הרבי נגש אלי'
והחזיק בשעונו".
שוורץ עם תמונת
רבו, כ"ק מרן
האדמו"ר מבעלזא

חיים של ר' יונתן
שוורץ הביטוי
'לרקוד על שתי
חתונות' אינו
מטפורה; זו שגרת
חיים. לא אחת הוא
נדרש לרקוד לא על
רק שתיים אלא אף
על ארבע חתונות

ב

שמתקיימות באותו ערב.

הנה, למשל, הצצה לערב פסח האחרון:
"יש לי עסק שפועל במלוא העוצמה בימים
של ערב פסח, ויש לי ברוך השם גם בית
שצריך להתכונן בו לליל הסדר", מספר לנו
ר' יונתן. "בימים של ערב פסח אני עסוק
וטרוד ואין לי רגע אחד לנשום. אבל השנה
רצתי מחתונה לחתונה ורקדתי בכל אחת
כזו עד כלות. ותאמינו לי, הייתי מוכן לרקוד
גם בעוד ארבעים חתונות כאלה. לא רק
בערב פסח, גם בליל הסדר עצמו".

לא, הוא לא מחפש חתונות לרקוד בהן.
שוורץ, שמעטים באמריקה החרדית לא
שמעו עליו, הוא אומנם בדחן שמתפרנס
מחתונות ויהודי שמח שהחיוך הפך לסמל
המסחרי שלו. החתונות שהוא מספר עליהן
כעת היו מבחינתו שמחות במיוחד, והן
התקיימו רק בזכות המפגשים שהוא קיים
קודם לכן, שבהם דיבר מדם ליבו. דיבר?
אפשר לומר שהוא צעק, יילל, בכה, הזהיר,
הפציר והתחנן. ובסופו של דבר היה שכר
לעמלו. עובדה: ארבע משפחות החליטו
לחזור ולהקים את ביתן המשותף אחרי
שהוא התפרק ונשכח.

החתונות הללו, חתונות של 'מחזיר
גרושתו', לימדו את שוורץ שהוא בדרך
הנכונה. הוא גילה שאם מציבים בפני
אנשים מראה ומתארים בפניהם את
ההשלכות, כשמחברים אותם היטב
למציאות ומנחיתים אותם לקרקע, הם
מבינים, שמים את האמוציות ואת הכעסים
בצד, ונוקטים בצעדים שבמקרים מסוימים
עשויים להתברר כמצילי חיים.

המחמאה ששינתה את חיי

כמעט אין צורך להציג את ר' יונתן
שוורץ. הוא מציג את עצמו כאיש שעמל
לפרנסתו, בעליה של חנות המשחקים
הנודעת 'טויס טו דיסקווער' בבורו פארק.
אולם פעילותו העסקית היא משנית
בחיבתה, שכן הוא נחשב היום לאחד
היהודים המשפיעים ביותר בציבור החרדי
בניו יורק, אף שאינו מחזיק בכל 'טייטל' או
תפקיד רשמי. מסייעת לו העובדה שהוא
יודע לומר את אשר על ליבו באומץ ובגילוי

**אני אומר לזוגות בהליכי
פירוק בית: 'אתם ממש
לא מסיימים את הסיפור,
אתם רק מתחילים אותו**

"הגט הוא רק
כשמוכרים ממש,
וגם אם כן, תפעלו
כבני אדם, אל
תהפכו לחיות". ר'
יונתן שוורץ מציג
את המסכתות
במוטלוג הנרגש
ל"משפחה"

לב, והציבור אוהב לשמוע אותו.
שוורץ פרץ לחיינו בעידן הקורונה. האיש,
שקודם לכן היה מוכר מאוד בבורו פארק
ל'בדחן' וכמי שנעים תמיד להימצא בקרבתו,
החל למסור שיעורים קצרים שכללו 'וורט'
קולע על הפרשה, שאותם העביר מביתו
בימים שבהם כולנו היינו סגורים ומסוגרים
בבתים.

בתוך זמן קצר התפשטו הקליפים
הקצרים בכל רחבי העולם היהודי, מופצים
במהירות האור ומגיעים לכל קצווי תבל.
היום ישנם מאות אלפי יהודים שלא ייכנסו
לשבת בלי שיאזינו קודם לכן ל'וורט',
אמירה קצרה שיש בה מסר מעשי, שיש
לשוורץ לומר על הפרשה. הדברים נאמרים
מפיו באידיש או בעברית.

מאז שגילה שוורץ את העובדה שאין
כוחו אלא בפה, הוא החל לעשות בכוח
הדיבור שלו שימוש מיטבי. כך הוא הפך
בתוך זמן קצר לנואם מבוקש, שמשמיע את
משנתו הסדורה מעל גבי במות של כנסים
או אירועים, ובעיקר בהרצאות שהוא
מסריט ומעביר מביתו או ממשרדו. הוא
שופך את כל אשר על ליבו, בלי פילטרים.
השיחות הללו שהוא משמיע כבר הצליחו
לשנות את חייהם של המונים.

עם כל זאת יש לדעת: שוורץ, איש
העסקים המצליח, זה שמסתובב בחוץ
זורח, מי שכל מפגש עימו יסתיים בבדיחה
מוצלחת או אפילו בתעלול שיגרום לכם
לצחוק עד כאב, נושא עימו סיפור חיים לא
פשוט. החיים כילד ירושלמי לא האירו לו
פנים, והוא היה קרוב כפסיעה, ככל שהדבר
יישמע תלוש, להפנות עורף לדרך אבותיו,
השם ישמרנו.

הסיפור כולו מצדיק יריעה נרחבת
ומיוחדת. יונתן נולד בירושלים. בילדותו
התייתם מאימו, ומאז עבר דרך חתחתים
מורכבת ולא קלה. בשיבות שבהן למד
התקשו לטפל בבחור השובב, שכנראה
גילה אז ניצני מרדנות, והוא סבל מיד קשה,
תרתי משמע. הוא נזרק מהמוסדות שבהם
למד וכמעט נפלט לרחוב.

ביום בהיר הוא הגיע להיכלו של כ"ק מרן
האדמו"ר מבעלזא, ובעודו עומד בציבור
שנחצה לשניים והאדמו"ר מפלס את דרכו
ביניהם, הניח עליו הרבי, מכל האנשים
שמסביבו, עיניים מלטפות, תפס בידו את

**הטלפון לא הפסיק לצלצל.
אנשים, גברים או נשים,
זעקו אל תוך הפומית:
'מה עשינו לעצמנו?!'**

שעון הזהב שהשתלשל מכיס הווסט של יונתן, ואמר לו את חמש המילים הבאות: "לבחור זהב מגיע שעון זהב". "המילים הללו", אומר ר' יונתן בקול נשנק מבכי, "הן אלו שהצילו אותי".

המגפה החדשה

את הסיפור שלעיל סיפר שוורץ בשיחה שבה הסיר את הלוט מעל החלקים מחייו שהיו מכוסים עד כה, חושף באומץ רב את יונתן שלא הכרנו: הילד הצעיר, הירושלמי, הפגיע והאומלל, שסופג מכות בשיבה ולאחר מכן לא מקבל תמיכה בהגיעו הביתה. השיחה המטלטלת הזו לא השאירה אדם אחד אדיש, והוא הפנה אותה לכל מי שמתעסק בחינוך. אין זה משנה אם מדובר בהורה, מורה, משגיח, גננת, ראש ישיבה או סייעת. הוא מתחנן כי ישימו לב לילד או לבחור שההשגחה העליונה הפקידה בידיהם. "מילה שלכם", הוא אומר בכאב, "יכולה לחרוץ גורל של ילד". מילים יכולות להרוג ומילים יכולות לארוג.

זו הייתה שיחה אחת שלו. בהמשך נכנס שוורץ לפרויקט נוסף: שידוכים. לאחר שהוא נחשף למקרים רבים וכואבים של בחורים ובנות שהגיעו לגילים מבוגרים ללא סיבה, רק משום שהסביבה הקרובה שלהם מקבלת את ריוקתם כדבר המובן מאליה, הוא החליט, כדרכו, להציף את הנושא. הוא לא הסתפק בשיחה אחת, אלא הוציא מדי יום קליפ נוסף, ודרבן יהודים מכל קהילה שהיא לסדרק ולמצוא בסביבתם הקרובה בחורים או בנות שמבקשים להקים את בתיהם ולהציע את שמותיהם לכל מי שרק אפשר. בזכות מיזם השידוכים של ר' יונתן 'נסגרו' עד היום הזה, בשנה האחרונה בלבד, מאות שידוכים של בחורים מבוגרים שגיליהם חצו את השלושים ואפילו את החמישים, והיד עוד נטויה בעזרת השם.

בעודו מתעסק במיזם הקמת הבתים החדשים בישראל, נחשף שוורץ לבעיה אקוטית אחרת שנוגעת לבתים שכבר קמו וגם ניצבו, אך ברבות הימים הם התפרקו. הוא מתחיל להיחשף לעניין ולבעיות הנוצרות בשל כך, ונחרד.

שוורץ לא מקבל את הקביעה 'ככה זה'. אומנם זה לא נחמד ולא מדברים על זה, וזהו נושא שלא מעלים אותו לדיון, ובוודאי שלא בפורומים ציבוריים, מסיבות מובנות ומוצדקות, אך לא אצלו. מאז שנחשף לבעיה ונתקל בסיפורים נוספים, הוא יודע דבר אחד: לשתוק – לא. לא במשמרת שלו. וכך, חודשיים לפני פסח הוא השאיר שיחה נוקבת בקו טלפוני שיש לו עשרות אלפי מאזינים בארה"ב, ונגע בבעיה שעד כה הייתה טמונה ומוצנעת יפה יפה מתחת לשטיח: פירוק המשפחות בציבור

החרדי גם אם המצב לא באמת מצדיק זאת, וגם התוצאות של הפירוק. כדרכו הוא לא מסתפק בנגיעה. הוא מסתער על הבעיה בכל העוצמות. הוא תוקף אותה מכל הזוויות, מכל ההיבטים, והמאזינים ההמומים נחשפים בזכותו לגודל הבעיה, ובעיקר לסיבות שמניעות אותה. כדרכו הוא לא מסתפק במילים, גם לא באנחות. הוא דורש מעשים והוא מתעל את הכאב לעשייה.

לחשוב על הילדים

"השיחה הזו", הוא מספר לנו, "הפתיעה גם אותי. אני בעצמי הופתעתי מהעוצמות, אך בעיקר מהמשוברים. מייד לאחר מכן הטלפון לא הפסיק לצלצל. עברו עליי לילות שבהם כל מה שעשיתי היה להקשיב לשיחות, שקשה לקרוא להן שיחות, מאחר שהבכיות שנשמעו בהן היו יותר מהמילים שנאמרו בהן. אנשים, גברים או נשים, זעקו אל תוך הפומית: 'מה עשינו לעצמנו?!'"

הוא מדבר מהלב, והלב שלו זועק. "אני נתקל באנשים מדהימים. מוצלחים, מסודרים כלכלית, עם ילדים נהדרים, אך הם חיים לבד. הם היו בטוחים שמייד לאחר פירוק המשפחה הקודמת הזיווג הבא ממתין להם מעבר לפינה. מאז חלפו שנה, שנתיים, חמש ועשר, ומתברר שעם כל הכבוד למוצלחות, למעמד, לכסף, למשפחה, לייחוס – הם נשארים לבד. היום הם מוכנים להתפשר המון, אך לא מצליחים להתקדם. וה'לבד' הזה מכאיב להם בלי להרפות. מי שמפרק את ביתו כי חושב שמייד ימצא נחמה טובה יותר, יתבדה. זו אינה סיבה לפרק בית ומשפחה.

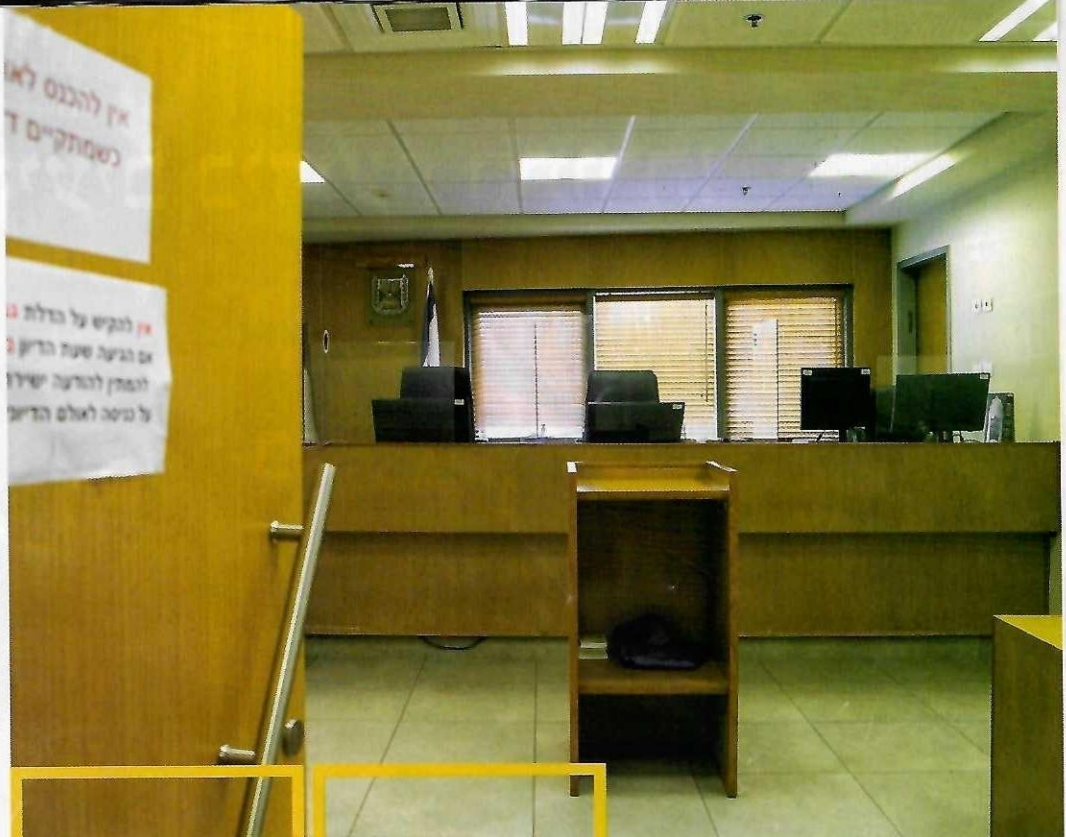
"לפני כמה שבועות", הוא מספר, "הגיעה אישה שעוברת למרבה הצער את התהליך כבר בפעם השנייה. לאחר שנישאה מחדש בשנית, גם בית זה מתפרק. היא אמרה משפט מזעזע: 'בעלי השני גרם לי להתגעגע לבעלי הראשון'. אך היא ממש לא היחידה. כננסים שערכנו שמעתי את המשפט הבא: 'אם הייתי יודע או יודעת על מה אידרש

הרבה חושבים שהמזל מחכה להם בהמשך. הם בטוחים שכאשר ישתחררו יעמדו לפנייהם בתור

ליותר ולהתפשר כדי להתחתן בפעם השנייה – לא הייתי עושה זאת בפעם הראשונה. היינו עושים הכל כדי לא לפרק את המשפחה. למה לא להגיע לתובנה הזו עוד לפני שעושים את הצעד הקשה, שלרוב אין ממנו דרך חזרה? אומרים לי: 'פירקתי את המשפחה, כי הרגשתי שאיני יכול יותר לוותר. אך בסופו של דבר אני נדרש לוותר הרבה הרבה יותר'. אין לפרק בית כי בית אחר יהיה קל יותר. רק במקרים של אלימות ושל יחסים רעילים ראוי לחשוב על פירוק. "הנה", הוא מספר ומביא דוגמה מהכנס האחרון, זה שנערך בארץ. "דיברתי שם על המחיר שמשלמים ילדים שבית הוריהם התפרק. תיארתי מעט מהמעט ממה שעוברים הילדים, וציטטתי סיפורים שסיפרו לי הילדים בעצמם. השערות סמרו, פשוט כך. ואז אמרתי, האמת שדי בחשש, שכאשר הבית מתפרק, ההורים

כמה שבועות לאחר מכן עורך שוורץ כנס ענק. מאות משתתפים. הוא משיק מיזם של שישים שדכנים ושדכניות, שהגיעו כדי לקבל פרטים של מי שמחכים לשידוך ומצפים להקים בית חדש. הכנסים הללו מצליחים וכמה מתוכם שוברים צלחת, והוא חוצה את הים ומקיים שני כנסים דומים, הפעם בארץ.

"את מה שאמרתי שם אני מבקש להשמיע גם כאן, מעל גבי העיתון שנושא את השם ההולם כל כך: 'משפחה'", הוא אומר. "אני עוסק גם בשלום בית. אני מנסה למנוע מזוגות לפרק את בתיהם ושיומע מהם שקשה להם מאוד להיות יחד, שנראה שאין להם מנוס אלא ללכת לבית הדין ולסיים את הסיפור. אך היום אני אומר להם מה ששמעתי באותם מפגשים. אני אומר להם: 'אתם ממש לא מסיימים את הסיפור, אתם רק מתחילים אותו'".

אם יש סיכוי, תנו צ'אנס. אל תמהרו לחתוך כי תשלמו על כך כל החיים

לראות את הנולד

את הדברים הוא יורה בקצב, כמו ממכונת ירייה, וניכר שהם פורצים מליבו. הוא מפנה אותם דווקא לעברם של הזוגות הצעירים. אלו שנישאים ומיידי אחרי החתונה מגלים ש'זה לא זה', הם דמיינו משהו אחר. ואם 'זה לא זה', הם חושבים לעיתים, הפתרון פשוט, רחמנא ליצלן: חותכים.

"אם רק היינו יכולים לקחת משקפת ולהסתכל קדימה, מה יהיה איתנו בעוד עשר שנים, עשרים שנה, איזה מחיר ישלמו הילדים, מה תהיה הדרך עד שנקים בית מחדש, אם בכלל, אין לי ספק שהמהירות שבה מגיעים היום רבים להחלטה תהיה שונה".

וגם כאן, הוא לא מצטעצע במילים, לא מחביא, לא מכבס. את הדוגמה הוא מביא מכלי ראשון, מעצמו: כן, שוורץ בעצמו, כפי שמתברר, הוא פרק ב"תניק. הוא נשוי בשנית, באושר. הוא הקים בית נפלא ורואה ברוך השם ברכה ושמחה ויש לו כל הסיבות לחייך. היו לו גם כל הסיבות לפרק את הבית בפעם הראשונה. "ועדיין, אם הייתי יכול לראות קדימה, לא ברור שהייתי עושה זאת,

בעצם לוקחים את הילדים ורוצחים להם את הנשמה. רגע לאחר שהמילה הזו נאמרה ויצאה לחלל האוויר, קמה אחת הנשים והיא ביקשה את רשות הדיבור. הבנתי שהיא עומדת לתקוף אותי על דבריי הקשים. אך היא אמרה את המילים שהיכו בהלם את כל המשתתפים: 'אתה טועה, אדון שוורץ. זה לא לרצוח להם את הנשמה, אלא הרבה יותר חמור מכך'.

"בעקבות הכנס היו כמה שהחליטו לתת לבית הישן צ'אנס מחדש. זה לא קרה בגללי. זה קרה בגלל המילים שאמרה אותה גברת. אחת מאותן נשים התקשרה לפני פסח וסיפרה: 'עכשיו אני חוזרת הביתה לפסח, עם חמשת הילדים. מנסים מחדש. נכון שזה דורש ממני עבודה וגם ויתור, אבל הבנתי שבנישואים שניים אידרש לעבוד פי עשרה, לוותר הרבה יותר, אבל בעיקר שהילדים ישלמו מחיר נוראי. הבנתי את המסר'.

חשוב לו מאוד להדגיש כי הדברים נכונים במקרים שאין בהם אלימות משום סוג. הורה שנשאר במערכת משפחתית אלימה בשביל הילדים ושידוכיהם – אינו עושה להם טובה.

ודאי שלא באותה מהירות.

"נכון", הוא מדגיש, "היו לי חיים קשים מאוד לפני כן והיום ברוך השם זכיתי והשם מאיר לי פנים. יש לי בית שמח ומבורך, ויש לי כל הסיבות להיות מרוצה. אבל חז"ל כבר אמרו ש'אינה דומה אשת נעורים'. וגם אם הדבר נעשה דווקא בהוראתם של רבנים שלא ראו ברירה אחרת, אם יכולתי לצפות פני עתיד – ייתכן שהייתי היום במקום אחר".

הורים, אל תתערבו!

את האצבע המאשימה מפנה שוורץ דווקא לעבר ההורים של אותם זוגות צעירים. לפעמים, הוא אומר, דווקא האבא או האמא, השווער או השוויגער, הם אלו שמתערבים. משהו 'לא מריח' להם בהתנהגותם של החתן או של הכלה, והם מתחילים להתערב. ההתערבויות הללו, הוא טוען, הן הרות אסון.

אתה מצפה מהורים שלא יתערבו?

"ברור. כלומר בוודאי שהם אמורים לדאוג ולסייע לזוג, זהו תפקידנו כהורים, אך ישנם מקרים רבים שבהם הבעיה, אם ישנה, תטופל ותעבור. ההתערבות רק מחמירה אותה והיא הופכת לפלוטר בלתי ניתן לתיקון. תנסו לסייע, אל תהרסו.

"אחרי אחת ההרצאות", הוא מפתיע, "התקשר אליי יהודי חשוב, גביר גדול. הוא סיפר לי: 'כשהייתי צעיר, מייד לאחר החתונה, החלו הדברים לחרוק בבית. חזרתי לבית הוריי ואבי פתח את הדלת ושאל מה מעשי כאן. אמרתי לו שהייתה בינינו מריבה. הוא לא הסכים אפילו לשמוע. 'שמע ילדי', אמר לי, 'אתה היום נשוי לאשתך. תספר לה מתי נחמד לך ומתי לא. לא לי. כעת קח סוכרייה ותחזור הביתה לישון. לילה טוב', אמר וסגר את הדלת.

"בשעתו הסתכלתי עליו כאדם אטום. אך הוא היה אבא אוהב מאין כמותו. היום, כשברוך השם יש לי נכדים ונינים, ואותה מריבה טיפשית הסתיימה באותו יום בלי שנשאר ממנה זכר, אני יכול רק להודות לקב"ה על כך שהוא פעל כפי שהוא פעל, בתבונה ובשכל, ולא הכניס אותי באותו יום לביתו. כי אם לא כך, מי יודע איך היה הסיפור מסתיים".

"הבעיה", הוא אומר, "היא בכך שהרבה חושבים שהמזל הטוב מחכה להם בהמשך. הם בטוחים שכאשר ישתחררו יעמדו לפנייהם בתור. אבל זה לא קורה. השנים

"אם זוג צעיר היה יודע מראש מה יקרה בהמשך, הם לא היו חושבים על הצעד". אולם בית דין רבני

התנכרות אינה אופציה בשום מצב, למה להתעלל בילדים? למה לקחת אותם בקרבן של נקמה?

נחשפנו להם גם אנחנו רצינו לצרוח. "מדברים היום הרבה על פגיעות חמורות בילדים וטוב מאוד שזה עלה לתודעה", הוא אומר. "ואני אומר: אין התעללות יותר גדולה בילד, מאשר לקחת לו את האבא או את האמא, למנוע ממנו קשר עם אחד מהוריו, יהיה מי שיהיה ותהיה מי שתהיה! אבא זה אבא! אמא זו אמא! אין דבר בעולם שיכול להצדיק ניתוק קשר של ילד מהוריו מולידיו! פשוט אין! הורה שעושה זאת ישלם על כך. הוא מתעלל בילד ופוגע בנפשו כדי להתנקם בהורה השני. זה פשע. "להמציא שקרים על ההורה השני, לומר בשמו דברים שישפילו את הילד, לא לאפשר לילד לחזור להורה אחרי משמורת אצלך, לערוך מפגשים מהנים ומעניינים דווקא כשהילד אצל ההורה האחר, לומר לו שההורה השני לא רוצה בו בשעה שהוא מתגעגע ודואג וליבו כמה אליו, את כל זאת ועוד עושים הורים כדי לנקום בצד השני, ובינתיים פוגעים בילדם שלהם, עצמם ובשרם. תרחם על הבת שלך! תרחמי על הבן שלך! תן להם שני הורים כי זה מה שילדים צריכים, ולא חשוב בני כמה הם,

יוצא של הראשונה, שאף היא קיימת למרבה הצער במחננו: הניכור ההורי. "לפעמים" הוא אומר, "אין מנוס מהפרדת החבילה. נכון, המילה 'גט' מורכבת מהמילים 'ג' ו'ט' שאינן סמוכות לעולם בכל מילה אחרת בתורה, וזאת ללמדנו שעושים הכל כדי להימנע מכך. אבל אחרי הכל מסכת גיטין מופיעה בש"ס לפני מסכת קידושין, כי כשיש סיבה אמיתית ואין שום ברירה – האפשרות הזו קיימת. אם ישנה חליה אלימות, פיזית מילולית, רגשית, כלכלית או כל התעללות אחרת, אסור לסבול וחייבים לפרק את החבילה. אנחנו מגלים אפס סבלנות לאלימות. אפס. אלימות אינה אופציה בשום מצב, ולא מדובר רק באלימות פיזית. אבל גם אז, למה להתעלל בילדים? למה לקחת אותם כקרבן של נקמה?" המילים הבאות קשות לעיכול. הוא מחטט בתוך המוגלה בידיים חשופות, בלי להתחשב בכאב. "ואם יש צורך להיפרד, האם הילדים הפכו לכדורי פינג פונג? מישהו הרשה לך להשתמש בהם כמקל, כדי להכות ולהכאיב באמצעותם לצד השני?" פה הוא מספר על כמה מקרים, שכאשר

חולפות ומתברר שהשידוך המיוחל לא בא. הגמרא כבר אומרת: בזיווג ראשון, ככל שהוא קשה, אך הוכרז על כך ארבעים יום קודם יצירת הוולד וכך הוא מגיע בקלות יותר. לא כן זיווג שני, הוא באמת כקריעת ים סוף. ואל תחשבו, אני מכיר כאלו שיש להם הורים מיליונרים שמוכנים לשלם והרבה, אנשים מוצלחים, אבל הם מחכים ומחכים, כבר שנים".

ובכל זאת, לפעמים ישנם פערים.

"נכון. ישנם פערים וצריך לעבוד עליהם. גבר ואישה שונים מטבע ברייתם. יש ביניהם יותר שוני מאשר דמיון, והם אמורים למצוא את נקודות החיבור. והאמת, שעל שלום בית צריך לעבוד כל החיים. עובדים על כך עד זיבולא בתרייתא. כל אחד. מן ה'חתם סופר' ז"ע אומר: לא כתוב שהקב"ה ישב וזיווג זיווגים, אלא יושב. הוא יושב על כך כל העת. זו משימה מתמשכת שדורשת תחזוקה ועבודה כל החיים. לכן גם אם קשה לא מרימים ידיים. ממשיכים. מטפלים".

ישנם סיפורים רבים אחרים. בעבר היו מקרים שהיום, בדיעבד, אפשר לומר: חבל שלא 'חתכו' כבר אז. הנישואים שהמשיכו רק גרמו לסבל ולאומללות לשני הצדדים ולילדים.

"כי פעם לא היו מטפלים", לא מתבלבל ר' יונתן והוא מטיח: "לא היו יועצים. היום מודעים יותר לבעיות, ישנם המון מערכים של סיוע, ישנם מטפלים מומחים ביותר שגם יודעים לומר: פה יש סיכוי ופה אין סיכוי וכדאי לחתוך מיד. אם יש סיכוי, תנו צ'אנס. אל תמהרו לחתוך כי תשלמו על כך כל החיים.

"ושוב", הוא מדגיש, "אני אומר שפירוק המשפחה הוא לא אופציה. זה קורה, והקב"ה בתורתו נתן לנו גם את הכלי הזה. אבל יש לעשות בו שימוש רק כשאין ברירה וכלו כל הקיצין. וגם כשמגיעים לכך, אסור לאבד צלם אנוש ויש להתנהג כמו בני אדם". וכאן הוא מגיע לנושא נוסף, שגם בו לא העזנו לנגוע עד כה.

לא לניכור הורי!

רחמנות, כך נראה, אינה הצד החזק של ר' יונתן. הוא לא מרחם על שומעיו. ממש לא. אפשר לומר שהוא אפילו מתעלל בהם. כי בעוד רושמן של המילים הקודמות עדיין באוויר, וההלם עוד מורגש ומוחשי, הוא הולך קדימה. הפעם הוא נוגע בדיים חשופות בבדיה נוספת, שיתכן שהיא פועל

"זו היתה החתונה המרגשת ביותר, והייתי בהמון חתונות מרגשות". חוכה (צילום אליוסטרציה)

כדי לגדול בריאים בנפשם!"

גם בתחום הזה הוא פועל ומשקיע שעות נוספות. רק השבוע, הוא מגלה לנו, הוא יושב במשך שעות עם אימה של כלה, כדי לשכנע אותה להסכים לכך שבעלה לשעבר, אביה של הכלה, יוזמן לחתונה. "זה מדהים", הוא אומר. "שאנו לוקחים את השמחות שלנו, את הרגעים הכי שמחים שלנו ושל הילדים, ויוצרים באמצעותם כל כך הרבה כאב וצער. דווקא אז אנו הופכים להיות מפלצות, חיות אדם. הורסים את החתונה שלנו, את השמחות שלנו, רק כי אנו חושבים שכך נעניש מישו אחת. בסופו של דבר אנו מענישים את עצמנו".

ה'מצווה טאנץ' ששינה חיים

עד סוף ימיו לא ישכח ר' יונתן את החתונה שאליה הוזמן לפני כחמש-עשרה שנה. "זה קרה במונסי. הגעתי לחתונה שבה הייתי אמור להופיע כבדחן ב'מצווה טאנץ'. הגעתי לאולם ואימו של החתן קראה לי החוצה. 'שמע', היא אומרת לי, 'קרתה תקלה. אביו של החתן, בעלי לשעבר, הגיע לחתונה. אם אתה מזכיר אותו במילה לא תקבל סנט אחד בתמורה להופעתך'. 'אני שומע את אזהרתה ונכנס לאולם. מפה לשם אני שומע את הסיפור כולו: הזוג הזה פירק את המשפחה עוד לפני שהבן, החתן דגן, הגיח לאוויר העולם. האישה נישאה לאחר מכן בשנית, והילד גדל בלי שידע כי מי שחשב שהוא אביו אינו אביו האמיתי. גם האב האמיתי נישא והקים משפחה מחדש, ולאחר שניסיונותיו להגיע אל בנו עלו בתווה - הוא נואש והתמקד בילדים שבביתו.

"לכאורה, הכל בא על מקומו בשלום. אבל מה עשה הקב"ה? ויהי היום ואותו בחור בן 18 נסע ללמוד בארץ ישראל. הקב"ה, כידוע, מסובב הסיבות ששום מזימה לא תיבצר ממנו. הוא משבץ את הבחור באותו חדר עם בן-דודו של אביו האמיתי. הוא שומע את שמו, מחבר פיסה לפיסה ואומר לשכנו לחדר: 'אתה בכלל לא וייס, אתה שוורץ' (שמות בדויים, כמובן).

"מה פתאום? עונה הבחור, 'אני וייס'. 'אתה לא וייס', מתווכח החבר. 'אתה שוורץ. יש לך אבא אחר'. הבחור מתקשר לאימו, היא מגמגמת ומנסה להכחיש, אך בסופו של דבר מאשרת בפניו למרבה ההלם שאכן הוא בן של אבא אחר. 'אבל שלא תעז לחשוב עליו בכלל', היא אומרת. 'הוא אכזר ורשע מרושע. הוא לא רוצה להכירך'. 'אלא שמאותו רגע שבו נודע לו הסיפור, מתחיל הבחור לברר בכוחות עצמו ולנסות להשלים את הפאזל. הוא שומע מיהו אביו ומגלה שהוא אחד המחנכים המוצלחים

ביותר בקהילתו. אדם נחמד, שתדמיתו לא עולה בקנה אחד עם התיאור שבפי אימו. בעזרתו של חברו לחדר הוא יוצר עימו קשר, וה'קליק' ביניהם הוא מיידי. נהרות של שנאה לא יכלו לשטוף את קשר הדם שיצר הבורא בין אב לילדו. הם מתחילים לשוחח בטלפון, בהמשך נפגשים, והקשר ביניהם הולך ומתהדק.

"כשמגיעה חתונתו של הילד, האב מגיע לשם. אבל אז פורצת מהומה", מחזיר אותנו ר' יונתן לאותה חתונה. "האמא אינה מעוניינת שהוא יהיה נוכח בחתונה, וכאמור, היא מזוהרת איתי שלא אזכיר את שמו במהלך ה'גראמען'. החלטתי: אני לא משתף פעולה. שווה לי להקריב את התשלום שאני אמור לקבל כדי לעשות צדק. הודעתי לאמא שאני מוותר על הכסף. אני במקצועי בדחן, יהודי שאוהב לשמח אחרים, לא לגרום צער להורים.

"במשך שעה כולם חגו סביבי, מאימים, מזהירים, מתחננים. לשווא. בסופו של דבר, ב-12.30 בלילה אני נכנס לאולם ו'מוריד'

יחתן ילדים, לא מסוגל להבין את אימו: 'איך העזת לקחת ממני את אבי?'.
אתה האבא האמיתי'

ומה'מצווה טאנץ' הזה הוא עובר בדילוג מהיר ל'מצווה טאנץ' אחר, של בנו שלו. האמת שהוא לא בנו האמיתי, אלא בנו המאומץ. "כשהתחתנתי בפעם השנייה", הוא פותח שוב צוהר לעולמו שלו, "לאשתי היה בן מנישואיה הראשונים. יצרתי קשר עם אביו ואמרתי לו: 'אתה אביו של הילד, לא אני. יש לך בו מאה אחוזים, ולי אין בו גם לא אחוז אחד בודד. אומנם, הקב"ה נתן לי את הזכות לגדל אותו בביתי, אבל אתה אביו'. ואכן, הוא היה שותף מלא, דאגתי שבני יתקשר אליו מדי ערב שבת, ובכל שמחה הוא יושב בראש. כך היה בבר המצווה, וכך גם בחתונה.

"ב'מצווה טאנץ' שלו סיפרתי על יהודי שהזמין ספר תורה אצל סופר סת"ם. הגיע הזמן המיועד, והסופר מגלה שהוא לא עומד במשימה: נותרו לו עדיין יריעות שאותן

אין התעללות יותר גדולה בילד, מאשר לקחת לו את האבא או את האמא, למנו ממנו קשר עם אחד מהורי

לא יצליח לסיים. הלך ופנה לסופר אחר ואמר לו: 'תתחיל אתה לכתוב את היריעות האחרונות, וכך נשלים ביחד את הספר. יש לנו מטרה אחת: שספר התורה יושלם והוא ייכנס לארון הקודש בלא פסול'.

"גם את ה'ספר תורה' הזה, אמרתי בדמעות, 'השלמנו שנינו. כל אחד מהאבות תרם את חלקו, העיקר שנזכה להגיע לספר תורה מהודר שעתה מקים את ארון הקודש שלו. המטרה של שנינו הייתה אחת: לבנות, לא לפגוע חלילה'.

"עשיתי בימי חיי המון אירועים של 'מצווה טאנץ', הוא מסיים, "אך כששואלים אותי איזה אירוע חרת בי ביותר את חותמו, אני לא חושב לרגע לפני שאני עונה שמדובר דווקא בחתונה של בני הגדול, זה שאולי לא בני באופן מוצהר, אבל אני קשור אליו בכל נימי נפשי וליבי יותר מכל. "הוא גדל והיה ברוך השם לאדם מוצלח,

את אחד המצווה טאנצ'ן הכי מרגשים שעשיתי אי פעם. אני מזכיר את האב שנכסף כל הימים לבנו ודרכיהם נפגשו בהשגחה פרטית מופלאה, מעלה על נס גם את האב החורג שהשקיע בו את כל כולו במשך השנים, מתמקד כמובן באמא שרצתה עבור בנה את הטוב ביותר, והעניינים של כולם זולגות דמעות. נשיקות וחיבוקים, והאירוע מסתיים.

"מסתיים?" מסיים ר' יונתן את הסיפור בלי הפי-אנד, "ממש לא. הוא רק מתחיל. כי כשאני פוגש את האמא כמה חודשים לאחר מכן היא מבקשת ממני שאנסה להשפיע על בנה לחזור אליה. הוא נפגע כל כך מהעובדה שהיא מנעה ממנו כל השנים את הקשר שלו עם אביו, שהוא לא היה מסוגל לסלוח לה. ולצדדי, עדיין לא הגענו לסוף של הסיפור הזה. כי עדיין, עם כל השנים שחלפו מאז, המשקעים הקשים נותרו. הילד, שעוד מעט

הוא נפגע כל כך מהעובדה שהיא מנעה ממנו את הקשר עם אביו, שהוא לא היה מסוגל לסלוח לה

שהם ייהנו מקשר בריא עם כל הצדדים, וכך הם יגדלו בעזרת השם ויהיו בעצמם הורים טובים לילדיהם שלהם. נכון, אני לא מצפה מכל אחד שייתן כסף לדירה עבור כלתו לשעבר, אבל לפחות שלא יילחמו, שיעבדו מהראש. הם רק ירוויחו מכך".

באותה נשימה הוא מספר לנו סיפור מחכימא דיהודאי, כ"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצוק"ל. "בתקופתו היה מקרה שהורים פרקו את ביתם ונישאו מחדש. כשהגיע הילד למצוות, והוא לא ידע כלל שהוא אינו הבן של אביו מגדלו, התעוררה שאלה: באיזה שם יקראו לו בעת העלייה לתורה? שאלו את הרב, והוא ענה: 'מה השאלה? בשמו של אביו האמיתי'.

"הם החלו להתווכח עם הרבי וטענו שהדבר יבלבל את הילד שעד כה לא ידע

עשיר ששמו הולך לפניו. הוא שמע שאני מנסה לעזור לה בשידוכים ואמר לי: 'אם תמצא לה שידוך טוב, אני בעצמי מוסיף לך עוד 10,000 דולר, מלבד דמי השדכנות שתקבל'. משראה שאני מופתע אמר לי: 'מה אתה מתפלא? הרי היא אימם של שני נכדי, שהם עצמי ובשרי. אני רוצה ומבקש שהם יגדלו בבית בריא. שיהיה להם אבא טוב שיתמסר אליהם'. מאז הוא עומד עימי בקשר, מתעניין ודוחף, ואני יכול לגלות שהוא אף הבטיח שאין מה לדאוג לדירה, גם את העלויות הללו הוא יכסה...

"זו גישה בריאה של אדם שיודע מה טוב ונכון לעשות. הוא חושב עם המוח, לא עם הרגש. במקום להשתמש בילדים כבני ערובה, לנצל אותם ולאמלל אותם לכל חייהם, הוא יודע שעליו לעשות הכל כדי

"זכיתי לגרום לחתונת 'מחזיר גרושתיו' ואין אושר גדול מכך". הכניסה לבית הדין הרבני, ירושלים

בריא בנפשו, הוא מחנך בחסד, מהמחנכים הטובים ביותר בליקווד, והוא מטפל רגשי שמתפלים עומדים אצלו בתור. הוא אומר לי תמיד שהייתה לו לידות מאושרת ובריא דווקא משום שלא מנעו ממנו להכיר את אביו, וההפך: עמדנו על כך שהקשר ביניהם יהיה שוטף, שיתקשר, שישוחח. שייסע דווקא לאביו לפנים יום כיפור להתברך ממנו, כי הוא האבא, הוא ולא אחר.

"הוא לא פוסק להודות לנו על כך, ואומר לנו: 'אני לא יודע איך להודות לכם על כך שמנעתם ממני את הקונפליקטים'. וכך גם המון ילדים שאני מכיר, ויודע שהוריהם השכילו לעשות את הדבר הנכון: לאפשר את הקשר הבריא שבינם ובין ההורה שאומנם לא היה בסביבה, אך אחרי הכל הוא ההורה, הוא ולא אחר".

ולעומת זאת, מי כמוהו יודע, לא חסרים מקרים אחרים, שבהם הקשר עם ההורה הביולוגי הופך להיות כלי שרת ואמצעי במלחמה שכל האמצעים כשרים בה. "ישנם הורים ש'מצדיקים' את ההתנהגות הזו", הוא אומר, "וטוענים ש'מה לעשות. האבא הזה הוא אבא רע. או: 'האמא הזו היא אמא חולה'. 'איך אפשר לחשוב על כך שאבא כזה יהיה בקשר עם ילדיו? איך אפשר שאמא כזו תהיה בקשר עם ילדיה?'

"ראשית, ברגע שהוא ההורה - איש לא יכול למנוע ממנו את הקשר שהבורא יצר בינו ובין ילדו. ושנית, גם אם נניח שהוא היה בעל לא טוב או שהיא לא הייתה אישה נעימה, אין זה אומר שהוא אבא רע או שהיא אמא גרועה. אני מכיר הרבה שאומנם לא הצליחו בשלום בית, אבל הם הורים נפלאים לילדיהם. הורה שמונע מילדו את הקשר עם ההורה האחר בגלל נקמנות או רצון לפגוע בהורה שעזב, הוא הורה מתעלל. ניכור פוגע בילד שלך, דמך ובשרך. איך אתה יכול לעשות לו את זה?"

הקריאה: אל תתנכרו

מניסיון, אפשר לשמור על קשר בריא גם כשקרה מה שקרה ובין הצדדים זורם דם רע?

"בוודאי. לא חסרים מקרים כאלו. אני יכול רק להזכיר את ר' מיכאל שניצלר ז"ל שנפטר זה עתה. הוא היה כידוע 'מענטש' אמיתי והוא היה מתקשר בכל ערב חג לאחל 'חג שמח', למרות שביתו התפרק. זו הדוגמה הטובה ביותר שהוא הראה לילדיו, שראו שאפשר להישאר בני אדם.

"לאחרונה פנתה אלינו אישה שביקשה עזרה בשידוכים פרק ב"ת. ביקשתי לברר עליה והגעתי לחמיה לשעבר, יהודי חסידי

על קיומו של אביו. אך הרבי היה נחרץ ואמר: 'משקר לא יוצא דבר טוב' ('פון ליגענט קען אַ גוט זאַך נישט אַרויס גיין'), התורה היא אמת ואמת לא הולכת עם שקר'. הרבי חזר על כך כמה פעמים. להורים היה קשה מאוד עם זה, האמא צרחה וניסתה למנוע את קיום ההוראה, אך בסופו של דבר עשו כהוראתו של הרבי.

"חלפו השנים, הבן הגיע לגיל 18 והאבא האמיתי הגיע לקריית-יואל והחל לחפש את בנו. הביאו אותו הביתה ולהפתעתו אמרו לו: 'הבן שלך יודע הכל. הוא יודע מי אתה'. הכניסו אותו וכיבדו אותו ואפשרו לו להכיר את בנו ששמח עימו. היום הבן חוזר על הסיפור בכל הזדמנות והוא אומר: 'אילו רק בגיל 18 הייתי מתוודע לאבי האמיתי בפעם הראשונה - הדבר היה מטלטל אותי וגורם לי לרדת מהדרך. רק משום ששמעתי על כך בבר המצווה, קיבלתי את כל הסיפור בצורה בריאה. היו לי שנים להתרגל ולהסתגל'. וזהו שאמר הרבי: 'משקר - לא יצא דבר טוב'."

כך שזו המסקנה שעולה מכל השיחה הזו: גם אם הוחלט שאין ברירה אלא לחתוך ולפרק, אסור שהילדים ישלמו את המחיר. אסור להפוך אותם לכלי נשק. "אסור להסית אותם נגד הורים, נגד סבים וסבתות, נגד דודים. אסור לשקר להם ואסור למנוע מהם מידע. אסור לנכר אותם. כי מי שחושב שהוא גורם בכך סבל רק לצד השני, הוא טועה. הילדים הם שסובלים ומשלמים את המחיר, ולאחר מכן, כל החיים, דווקא ההורה שחינך את בנו להתנכרות - הוא זה שמשלם, בריבית ובריבית דריבית. כי הילדים, בסופו של דבר, לא סולחים למי שגרם להם להתנכר לאלו שהם אמורים לאהוב אותם בכל מחיר. ילד צריך גם אבא וגם אמא, ואם הורה אחד מתעלם מכך ולא עוזר לילד להיות בקשר עם ההורה השני גם, וקל וחומר אם הוא מסית ומנכר בכוונה - הוא פוגע בנפשו של הילד וגם בעתיד היחסים ביניהם".

אף את הסובבים הוא מחייב: "אם בסביבתכם יש הורה מנכר וילדים מוסתים ומנותקים מאחד ההורים, עשו הכל, אבל הכל, כדי להחזיר את הילד לקשר עם ההורה המנוכר. גם במחיר ויכוח עם ההורה המרחיק, כדי שתוכלו לומר בלב שקט שידכם לא שפכה את הדם הזה ושעשיתם כל שאפשר למען בריאותו הנפשית של הילד".

אושר בליל הסדר

אם הזכרנו את החיוך המפורסם, הרי שבסופה של השיחה הזו הוא הולך ומתרחב. "הייתי לא מזמן בבר מצווה של ילד שהוריו פירקו את המשפחה ושוב חזרו. הייתי מעורב בסיפור של 'מחזיר גרושתו' והגעתי לאולם. איך שאני נכנס, הבחור קם ממקומו, מתנפל עליי בחיבוק ופשוט לא נותן לי לזוז.

"זה היה מביך, אבל לא הייתי מסוגל להשתחרר. הוא לפת אותי בכל כוחו ובכה. 'אתה נתת לי את החיים שלי בחזרה', אמר לי בבכי. 'קיבלתי פתאום בחזרה משפחה, הורים, אחים ואחיות. קיבלתי את התורה מחדש - כי לפני כן לא למדתי והיום אני מסוגל ללמוד'. הוא בכה ובכה ואני לא ידעתי את נפשי מאושר".

מה שמביא אותו לתובנה הבאה, ואם תרצו תוכלו להתייחס אליה כאל עוד 'תורה' של ר' יונתן:

"במשנה שאנו אומרים בכל יום כתוב: 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא... והבאת שלום בין איש לאשתו'. והרבה שואלים: מה הכוונה במקרה זה 'אוכל פירותיהן בעולם הזה'?"

ר' יונתן מוטיב ליה, והוא מתרץ ליה: "גם בראשי הקושיה הזו ניקרה פעם. היום כבר לא. אחרי שפעם אחת אתה מצליח להחזיר אבא שעזב את ילדיו ולהכניסו שוב לביתו, והוא יושב עימם שוב בליל הסדר, בעוד שפעם אם רק היה נראה בסביבה הייתה מוזעקת משטרה, אתה אוכל פירותיהם בעולם הזה. פשוט כך.

"כל מקרה כזה", הוא מסכם, "גורם לי אושר ברמות שאפילו אי אפשר לתאר. זו בדיוק הכוונה 'לאכול פירותיהן בעולם הזה', ואני מאחל לרבים אחרים שיאכלו את הפירות הללו..."

וסוף מעשה - במחשבה תחילה. ■